

Forslag til valgprogram for Agder SV

Programkomiteens forslag til Agder SVs fylkesårsmøte 16. februar 2019.

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Forord	3
Hovedsaker	3
For de mange – ikke for de få	3
Kunnskap og læring	3
Miljø og nullutslipp	3
Del 1: Miljø og klima	4
Del 2: Helse	6
Del 3: Verdiskaping og næringspolitikk	8
Del 4: Et inkluderende Agder	9
Del 5: Opplæring og skole	10
Del 6: Samferdsel og kommunikasjon	12
Del 7: Kunst, kultur, idrett og friluftsliv	14
Del 8: Landbruk	15
Del 9: Fylkeskommunen som arbeidsgiver	16

1 Forord

2 Fra og med 2020 vil Vest-Agder og Aust-Agder slås sammen til ett Agder. SV har ambisjon om å være
3 med og styre det nye fylket i en mer miljøvennlig og solidarisk retning. Jo større gruppe SV får i det
4 nye fylkestinget, jo mer gjennomslag vil vi kunne få for politikken vår.

5 Hovedsaker

6 For de mange – ikke for de få

7 *SV vil ha en politikk for små forskjeller. Det gir økt tillit og større forståelse mellom folk.*
8 *Næringsutvikling og skole til folk flest må settes foran skatteuttak til dem som har mest. Velferd og*
9 *naturressurser skal tjene oss alle, ikke gi fortjeneste til noen få. Kamp mot økte forskjeller er et*
10 *gjennomgående tema i dette programmet og omfatter blant annet å:*

- 11 • ta et oppgjør med sosial dumping
- 12 • gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlig tannhelse
- 13 • sikre et inkluderende kulturliv som kan bidra til utjevning av levekår
- 14 • næringsutvikling som sikrer arbeidsplasser der folk bor
- 15 • framkommelighet og trafiksikkerhet i hele fylket – satsing på fylkesveier og kollektiv framfor
- 16 motorveisatsing
- 17 • legge fellesskapets interesser – ikke private utbyggingsinteresser – til grunn for arealplaner
- 18 og utbyggingspolitikk

19 Kunnskap og læring

20 *SV tar ungdom på alvor og vil gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner og delta i arbeidsliv*
21 *og samfunnsliv. Målet for Agder SV er at Agder skal være best i landet på fullføring i videregående*
22 *skole. Bedre levekår i Agder avhenger også av å legge til rette for voksnes læring, og gi folk i alle aldre*
23 *tilbud om utdanning der de bor og arbeider, i samarbeid med fagskolen, UiA og næringslivet. SV vil*
24 *arbeide for:*

- 25 • miljøteam ved alle videregående skoler i fylket, for å styrke det psykososiale arbeidet
- 26 • bredt tilbud av linjer i hele fylket
- 27 • geografisk basert inntak til videregående skole
- 28 • satse på fagskolen i Grimstad og sikre satellitter i ulike deler av fylket
- 29 • forhindre at private opplæringstilbud bidrar til en svekking av det offentlige tilbudet

30 Miljø og nullutslipp

31 *Vi har et felles ansvar for å redusere klimautslipp og ta vare på naturmangfold og dyrebar jord for*
32 *framtidige generasjoner. Programmet legger grunnlaget for en offensiv miljøpolitikk, og SV vil blant*
33 *annet:*

- 34 • innføre et miljøkort til 600kr for kollektivreiser i hele fylket
- 35 • lage en regional plan for å hindre spredning av mikroplast
- 36 • ha årlige klimaplaner for å synliggjøre muligheter og gjennomføre kutt i klimautslipp
- 37 • legge til rette for økt bruk av solceller både i private og offentlige bygg
- 38 • stille strenge miljøkrav ved offentlige innkjøp

39 Del 1: Miljø og klima

40 Klimaendringene er allerede over oss, og jordas temperatur stiger raskere enn forskerne har
41 forutsett. Situasjonen er så alvorlig at det krever drastiske grep på alle nivåer i samfunnet.
42 Klimakonsekvensene må tas stort hensyn til i alle politiske prioriteringer som blir foretatt.

43 Den største utfordringen menneskeheten har stått overfor, er at vi i de nærmeste ti årene må
44 ombygge samfunnene våre, til samfunn som løser dagens og framtidens miljøproblemer. Vi må
45 gjennomføre drastiske kutt i alle lokale utslipp.

46 Tap av verdens artsmangfold er en tilsvarende miljøtrussel. Naturen er grunnlaget for alt liv på jorda.
47 Mennesker og dyr er avhengige av naturen og tjenestene den yter, men naturen har også verdi i seg
48 selv. Vi må derfor sikre den uerstattelige rikdommen av planter, dyr og andre organismer – på land
49 og til havs.

50 Den siste tiden har Agder vært rammet av både flom, snøtung vinter med langvarige strømbu
51 tørke, skogbranner og svikt i avlingene fra jordbruket. Agder SV mener vi må møte utfordringene
52 med åpne øyne og tiltak som virker. Beredskapen må bedres både for infrastruktur som strøm og
53 transport, og vi trenger regionale planer for styrket innsats og samarbeid mellom kommuner,
54 brannvesen, heimevern og sivilforsvar. For jordbruk og skogdrift trengs omstilling som kan øke
55 tåleevnen for tørke og flom.

56 Et samfunn som tar tak i miljøproblemene, er et samfunn som åpner for nye muligheter. Når vi
57 bygger et miljøvennlig og fremtidsrettet samfunn, vokser nye næringer fram, nye jobber skapes og
58 nye hjem bygges. Et Norge som tar ansvar for å begrense utslippene av klimagasser og ødeleggelse
59 av naturen, blir et Norge med flere trygge og framtidsrettede arbeidsplasser, grønnere og mer
60 moderne lokalsamfunn, lettere framkommelighet og en enklere hverdag for folk. Mye kan gjøres i
61 Agder for å møte de store miljøutfordringene, og vi inviterer befolkningen med på laget for å lykkes.

62 Agders utslippskilder må kartlegges, og hvert år må fylkeskommunen lage et klimaregnskap som viser
63 hvordan vi kutter utslipp. Å synliggjøre utslippskildene er avgjørende for å stoppe utslippene, og
64 erstatte bruk av fossile energikilder med framtidsette alternativer.

65 For å ta vare på det biologiske mangfoldet må vi sette hensynet til miljøet foran interessene til
66 utbyggere, der dette kommer i konflikt. SV vil videreføre kampen for å bevare verdifull strandlinje,
67 heiområder og grønne lunger i nærmiljøet. Samtidig vil SV styrke allemannsretten og allmennhetens
68 interesser. Vi vil legge til rette for at alle kan komme ut i naturen og utøve ulike former for friluftsliv,
69 fra å glede seg over uberørt natur langt fra folk til turer og friluftaktiviteter i nærområdet.

70 Agder SV vil gripe disse mulighetene til å skape morgendagens arbeidsplasser, transportsystemer og
71 lokalsamfunn.

72 Agder SV vil:

- 73 • arbeide for varig vern av havområdene i Skagerak mot olje- og gassaktivitet
- 74 • sørge for bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, blant annet ved å trekke lærdom fra
75 hummerprosjektet og andre forsøk med lokale vernesoner
- 76 • bygge opp nøkkelarter i havet som tobis og flere rødlistede arter
- 77 • ha en fylkeskommunal tiltaksplan mot plastforsøpling, herunder tiltak mot gummigranulat
- 78 • ha årlige klimaplaner på fylkeskommunalt nivå, som identifiserer utslipp og utslippskutt

- 79 • opprette et naturombud
- 80 • samarbeide med kraftbransjen om tiltak for å gjøre det mer lønnsomt å satse på solceller på
- 81 bygninger
- 82 • bygge ut solceller og andre rene energiløsninger, samt ENØK-tiltak, i fylkeskommunale bygg
- 83 • stimulere til fornybar energiproduksjon lokalt
- 84 • ta initiativ til en gratis veiledningstjeneste for energiøkonomisering i boliger
- 85 • utvikle en bioenergibasert næring som kan nyttiggjøre lokale fornybare skogressurser
- 86 • verne om allemannsretten og sikre allmennhetens tilgang til strandsonen
- 87 • ha strengere håndheving og regulering av motorisert ferdsel på sjøen og i vassdrag, for å
- 88 skjerme dyrelivet og arts mangfoldet langs kysten
- 89 • arbeide for å innføre en innskjerpet regional forskrift for motorisert ferdsel langs
- 90 kystområdene, i vassdrag og utmark
- 91 • bevare stillheten i fjellheimen gjennom en svært restriktiv holdning til fornyelseskjøring
- 92 med snøskuter
- 93 • styrke arbeidet med vilt og innlandsfisk med sikte på bedre artsforvaltning og
- 94 ressursutnyttelse, og for å gi allmennheten gode naturopplevelser
- 95 • arbeide for skjerpede regler for jakt i nasjonalparkene
- 96 • opprette regionale planer for samarbeid på tvers i fylket for å styrke sjørretens levekår i
- 97 vassdragene og kystområdene
- 98 • styrke arbeidet med bokvalitet og stedsutvikling
- 99 • legge til rette for et aktivt friluftsliv blant annet gjennom samarbeid med friluftsrådene
- 100 • styrke beredskapen for infrastruktur og landbruk i møte med klimaendringene, blant annet
- 101 gjennom regionale planer for styrket innsats og samarbeid mellom kommuner, brannvesen,
- 102 heimevern og sivilforsvar
- 103 • arbeide målrettet mot oppdrettsanlegg i regionen
- 104 • si nei til landbaserte vindkraftanlegg, men støtte forsøksprosjekter med gårdsturbiner
- 105 • arbeide for et lavere materielt forbruk, mer gjenbruk, momsfrigjøring for bedrifter som reparerer
- 106 og en mer sirkulær økonomi
- 107 • arbeide aktivt for å minimere skadene knyttet til motorveitbyggingen fra Mandal til Ålgård
- 108 • arbeide for å få langt mer av godstrafikken over på bane og båt
- 109 • etablere og utvikle støtteordninger for etablering av grønne næringen
- 110 • arbeide for økt støtte til lokal maritim forskning
- 111 • innføre luftmålere på de mest trafikkerte fylkesveiene i regionen for å kartlegge utslipp og
- 112 innføre tiltak
- 113 • arbeide for innføring av mer smartteknologi i forbindelse med luftmåling og
- 114 kjøretøystatistikk på fylkesveiene

- 115 • arbeide for en felles gratis returordning hos avfallsmottakene av søppel som er plukket av
- 116 ideelle/frivillige som gjelder hele året
- 117 • styrke fylkeskommunens innsigelsesmulighet i miljøsaker
- 118 • arbeide for å innføre belønningsordning for ideelle/frivillige lag og foreninger som plukker
- 119 søppel og avfall i naturområde
- 120 • innføre markagrenser på tvers av regionen som fremmer allemannsretten
- 121 • forhindre salg av statlige naturområder
- 122 • følge opp naturmangfoldlovens målsetting om intakte økosystemer ved å sikre leveområder
- 123 for ulv, gaupe, jerv og oter på Agder
- 124 • sikre artsmangfold og sårbare naturtyper ved innskjerpet vern
- 125 • opprette naturombud på Agder
- 126 • etablere strengere kontroll med giftige utslipp og føre en restriktiv utslippspolitik
- 127 • ha en pollineringsvennlig kantslått langs fylkesveiene uten bruk av giftstoffer som er til skade
- 128 for insekter og artsmangfold

129 **Del 2: Helse**

130 SV vil ha et trygt Agder som gir gode levekår, frihet og muligheter til utfoldelse og engasjement for
131 alle. Det er grunnlaget for god livskvalitet. God livskvalitet er det beste forebyggende tiltak mot alle
132 former for fysiske og psykiske plager for alle aldersgrupper.

133 Agder SV vil arbeide målrettet for å redusere helseforskjeller som skyldes inntekt, utdanningsnivå og
134 etnisk bakgrunn. SV vil satse mer på forebygging, da dette fungerer bedre og er billigere enn
135 behandling.

136 Et godt og rent nærmiljø med gode muligheter for friluftsliv, idrett og trygge lekeplasser for barn,
137 samt et sunt arbeidsmiljø, må være en allmenn rettighet.

138 Fylkeskommunen har et særlig ansvar når det gjelder folkehelse, og må samarbeide godt med andre
139 etater for å forbedre folkehelsearbeidet.

140 Barnevernet skal ivareta våre aller mest sårbare. Alle barn skal oppleve en god barndom og oppvekst.
141 Agder SV skal være garantist for et best mulig barnevern i hele regionen. Vi vil ta kampen for disse
142 barna og ungdommene og har ikke tenkt å gi oss før alle barn opplever en trygg barndom og en god
143 oppvekst. Dette betyr at det må bevilges tilstrekkelig med midler slik at alle ansatte i sektoren kan
144 utføre sine oppgaver til beste for barn og unge.

145 SV vil også jobbe målrettet for å overføre alle oppgaver til offentlige og ideelle aktører i bransjen.
146 Kommersielle konsern som utelukkende er ute etter profitt og som bruker sine bedrifter til å unndra
147 beskatning har ingen plass i barnevernet på Agder.

148 Agder SV vil ha et sterkt offentlig helsevesen som sikrer alle god og likeverdig behandling. Samarbeid
149 med frivillige- og ideelle organisasjoner kan ofte være hensiktsmessig. SV vil bygge ned bruken av
150 anbud og kjøp av tjenester fra kommersielle helsebedrifter, og heller bygge opp nok
151 behandlingsskapasitet innenfor det offentlige helsevesenet.

152 SV vil videreutvikle sykehusene på Agder i tråd med vedtatt nasjonal sykehusplan. Det innebærer at
153 Flekkefjord skal være akuttsykehus, mens sykehusene i Arendal og Kristiansand er definert som store
154 akuttsykehus. Dette vil innebære at man videreutvikler og styrker dagens tilbud ved våre tre sykehus.

155 Sykehusplanlegging er samfunnsplanlegging. Nærhet til helsetjenester og sykehus gir trygghet for
156 befolkningen på Agder. Sykehusene i Flekkefjord, Arendal og Kristiansand har også stor betydning for
157 velferd, sysselsetting og transport i fylket. Sykehusene kan derfor ikke frikobles fra
158 samfunnsutviklingen forøvrig og styres som et isolert foretak, men må ses på som en integrert del av
159 samfunnet. Agder SV er sterkt kritisk til dagens foretaksmodell og mener at sykehusene må
160 underlegges folkevalgt regional styring. Agder SV mener at sykehustilbudet må baseres på tillit,
161 faglighet og brukermedvirkning.

162 Tannhelsetjenesten kan defineres som velferdsstatens siste hull. Slår du hull i hodet, blir du lappet
163 sammen på helsevesenets regning. Har du hull i tennene, må du betale behandlingen selv. Å ha
164 dårlige tenner er langt på vei et tabu i dagens samfunn. Tennene er en del av kroppen. SV mener det
165 er på tide å arbeide for å få tannlegebehandling inn i det offentlige finansierte helsevesen. Agder SV
166 vil gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlige tannhelsetjenester. Vi vil arbeide for en
167 forsøksordning som utvider det fylkeskommunale tannhelsetilbudet til alle som ønsker det, til satser
168 som ligger langt under satsene i de private.

169 **Agder SV vil:**

- 170 • at helseforetakene skal underlegges demokratisk folkevalgt styring
- 171 • at alle innbyggere i Agder skal få likeverdige og trygge velferdstjenester
- 172 • styrke folkehelsearbeidet mellom frivillige organisasjoner, kommunene og fylkeskommunen
- 173 • økt innsats for folkehelsearbeid rettet mot minoritetsgruppene
- 174 • sørge for et godt og fullverdig sykehustilbud i hele Agder, ved at sykehusene i Flekkefjord,
175 Arendal og Kristiansand sikres og styrkes
- 176 • at barnevernet og forebyggende helse- og omsorgstiltak for barn og unge styrkes, blant
177 annet gjennom økt krav til bemanning, kompetanseheving og mer tverrfaglig samarbeid
- 178 • utbygging og styrking av tilbudet innen barne- og ungdomspsykiatri
- 179 • å styrke spesialisthelsetjenesten innen rusomsorg og psykiatri
- 180 • videreutvikling av skolehelsetjenesten med særlig vekt på forebyggende tiltak og veiledning
181 innen kosthold, rus og kjønnssykdommer
- 182 • utbygging av en fullverdig ungdomshelsetjeneste, inkludert tilbud om gratis prevensjon til
183 alle ungdommer
- 184 • styrke ambulansetjenesten, herunder videreutvikle den regionale luftambulansetjenesten
185 ved sykehuset i Arendal og støtte aktivt opp om en ny base på Hovden
- 186 • gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlige tannhelsetjenester og bevare og videreutvikle
187 det regionale tannhelsetilbudet (TkS) som er lokalisert på sykehuset i Arendal
- 188 • øke innsatsen mot levekårsutfordringene på Agder som satser spesielt på folkehelse og
189 livsmestring

190 **Del 3: Verdiskaping og næringspolitikk**

191 Næringslivet i Agder skal være variert og basert på kunnskap og lokale forutsetninger. Det er viktig at
192 både industri, reiseliv, landbruk og fiskeri har optimale vilkår, noe som krever aktivt samspill mellom
193 næringene, fylket og kommunene. Vi trenger innovasjon og omstilling i alle deler av næringslivet
194 vårt, slik at vi få en dreining mot et mindre oljeavhengig og mer miljøvennlig næringsliv. En aktiv
195 fylkeskommune skal gi verdifulle bidrag og legge til rette for bærekraftig og framtidsetta
196 næringsvirksomhet i alle deler av fylket.

197 Agder SV er i likhet med fagbevegelsen opptatt av å beholde lokale arbeidsplasser også i industrien
198 og i kraftbransjen. Industrien trenger langsiktige kraftavtaler for å unngå utflagging av arbeidsplasser.
199 SV ønsker et sterkt og aktivt norsk eierskap i bedrifter som tar vare på våre ressurser. Den
200 kompetansen i næringslivet i Agder må styrkes, og selv om lønnsomheten i perioder ikke er så høy i
201 en del bedrifter, så må de samfunnsmessige kostnadene ved å legge ned bedrifter og tape
202 kompetanse også vektlegges.

203 Framtida for verdiskaping i Agder ligger først og fremst i naturressursene, i velfungerende
204 lokalsamfunn og i folks kunnskaper. Fylkets industri- og høyteknologiske miljøer i samarbeid med
205 våre utdannings- og forskningsinstitusjoner utgjør en viktig kunnskapsbase for fremtidig
206 næringsutvikling. Agder SV vil arbeide for økt verdiskaping på naturens premisser, der lokalt
207 særpreg gir muligheter til å bruke naturen som råstoff til spennende håndverk, matopplevelser og
208 bioenergi.

209 Kulturformidling er en betydelig bidragsyter til verdiskapingen i fylket. Kultur- og
210 opplevelsesnæringene, museene, bibliotekene og festivalene skal stimuleres til videre utvikling i nært
211 samarbeid med øvrig nærings- og samfunnsliv, landbruk, reiseliv og utdanning. Kulturminnevern er
212 viktig for både å sikre kulturminnene og å bruke kulturarven som grunnlag for regional utvikling og
213 verdiskaping.

214 **Agder SV vil:**

- 215 • sikre grunnlaget for gode levekår og et bærekraftig og framtidsetta næringsliv i hele Agder
- 216 • bidra til å sikre den kraftforedledede industrien langsiktige rammevilkår som den kan utvikle
- 217 seg under, forutsatt at den satser miljømessig på best tilgjengelig teknologi
- 218 • arbeide for utvikling av fiskeri og havbruk som legger særlig vekt på miljø, produktutvikling,
- 219 biprodukt og foredling
- 220 • utvikle gode klima- og miljøløsninger, og stimuler til næringsutvikling i nullutslippsamfunnet.
- 221 • stimulere bedrifter til innovasjon basert på bioenergi
- 222 • styrke samarbeide med næringsklynger og næringsforeninger for å utvikle et bærekraftig
- 223 næringsliv
- 224 • styrke samarbeide mellom næringslivet og utdannings- og forskningsinstitusjoner
- 225 • at Agder store andel av fornybare ressurser i form av matjord, vannkraft og skog forvaltes
- 226 bærekraftig, og til beste for kommende generasjoner
- 227 • at reiselivet utvikles og satser offensivt med utgangspunktet i særegne lokale forhold og
- 228 attraksjoner
- 229 • at kulturnæring, kulturtiltak og kulturminnevern videreutvikles
- 230 • at fylkeskommunen får reell innflytelse over Innovasjon Norge

231 **Del 4: Et inkluderende Agder**

232 Alle innbyggere i Agder skal ha like muligheter. SV vil derfor bekjempe all diskriminering, det være
233 seg basert på kjønn, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, religion eller funksjonsevne.

234 Kampen for likeverd og likestilling er grunnleggende i SVs politikk. Kampen for likestilling er først og
235 fremst en kamp for rettferdighet, og opphører ikke før full likestilling er oppnådd. Kvinner har
236 fortsatt mindre makt enn menn, og eier og tjener mindre. Agder scorer lavt på likestilling. Agder-
237 kvinners inntekter ligger langt under landsgjennomsnittet. Agder SV vil tilrettelegge for sterkere
238 kvinnedeltakelse i alle deler av samfunns- og arbeidsliv for å jevne ut forskjellene. Det er fremdeles
239 mange kvinner som opplever at det er vanskelig å få fulle stillinger i Agder.

240 Agder SV vil bekjempe seksuell trakassering og diskriminering på alle områder av samfunnslivet.
241 Kampen for likeverd er også en kamp mot vold og trakassering.

242 Agder fylkeskommune skal sikre arbeid og bosetting for de flyktninger som staten foreslår. Vi må
243 også å ta i bruk all den arbeidskraften som finnes i fylket og skape et godt og livskraftig samfunn der
244 alle kan bidra ved å bruke, og videreutvikle erfaringene og kunnskapene sine. Vår evne til å håndtere
245 kulturelt mangfold er avgjørende for et internasjonalt orientert og konkurransedyktig arbeids- og
246 næringsliv på Agder.

247 Dårlig tilgjengelighet og manglende velferdstilbud fører fortsatt til diskriminering og ufrihet. Skal vi
248 oppnå likestilling og frihet for alle, må samfunnsskapt hindringer fjernes. Prinsippet om universell
249 utforming av samfunnet må følges opp av en handlingsplan med klare tidsfrister og finansiering for å
250 gi tilgjengelighet på alle områder. Kollektivtransport, utearealer, skoler, informasjon, arbeidsplasser,
251 tekniske løsninger og tjenester må kunne brukes av alle innbyggere.

252 **Agder SV vil:**

- 253 • at alle mennesker skal ha samme mulighet for gode levekår, - uavhengig av kjønn, seksuell
254 legning, hudfarge, etnisitet, religion eller funksjonsevne
- 255 • arbeide for balanse mellom kjønnene i politiske organer og andre viktige verv
- 256 • ha raskere og enklere godkjenning av relevant utdanning fra andre land
- 257 • foreslå aktive tiltak for å rekruttere kvalifiserte arbeidskraft til stillinger i privat og offentlig
258 sektor, av de som strever med å komme inn på arbeidsmarkedet eller som ikke får benyttet
259 sin restarbeidsevne
- 260 • øke bedriftsstøtte og andre etableringstiltak for å få etniske minoriteter og andre
261 underrepresenterte grupper inn på arbeidsmarkedet
- 262 • øke støtten til frivillige organisasjoner som arbeider for inkludering
- 263 • bevisst fokusere på flerkulturell samhandling innenfor utdanning og forskning
- 264 • sørge for et kontinuerlig antirasistisk og anti-diskriminerende arbeid i hele skoleløpet
- 265 • at ikke-diskriminering, full tilgjengelighet og universell utforming ivaretas gjennom lover,
266 forskrifter og regelverk for alle offentlige anskaffelser, kjøp og kontrakter
- 267 • at fylkeskommunen som arbeidsgiver må sørge for å tilby fulle stillinger og støtte opp om
268 heltidsprosjekter

269 Del 5: Opplæring og skole

270 SV tar ungdom på alvor og vil gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner, og til å delta i
271 arbeidsliv og samfunnsliv. Målet for Agder SV er at Agder skal bli best i landet på fullføring av
272 videregående skole. Det krever et bredt utdanningstilbud i hele fylket, en styrking av den yrkesfaglige
273 utdanninga, læreplasser til alle og bevilgninger som anerkjenner at lærerne er skolens viktigste
274 ressurs.

275 Agder SV vil styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket. Dette vil vi gjøre
276 ved å ansette flere yrkesgrupper ved skolene. I miljøteam skal for eksempel helsefagarbeidere og
277 vernepleiere samarbeide med lærere og helsesøstre, for å forebygge og motarbeide mobbing,
278 utenforskap og frafall. På denne måten får lærerne mer tid til undervisning, som sikrer større
279 læringsutbytte. Samtidig vil sårbare elever følges bedre opp.

280 Det er en svært viktig oppgave å sikre læreplasser nok, slik at alle får muligheten til å fullføre den
281 utdanninga de har starta på. Det handler om respekt for yrkesfagelevers karrierevalg, og det er et
282 viktig virkemiddel for å stoppe frafallet fra videregående utdanning. Det offentlige må bli flinkere til å
283 ta inn lærlinger, og samtidig stille krav til private aktører om at de tar inn lærlinger og gir disse et
284 godt utdanningstilbud.

285 For å sikre en god opplæring til alle vil SV kjempe for store nok bevilgninger til skolesektoren, for å gi
286 lærere muligheten til å oppdatere sine kunnskaper og tid til å rekke over alle elevene. Derfor kjemper
287 SV mot byråkrati og skjemavelde i skolen, og for økt lærertetthet.

288 Skolene i alle deler av fylket må gi et så bredt tilbud som mulig, slik at elevene får et tilbud nær
289 hjemstedet sitt. Vi vil motarbeide sentralisering og nedleggelse av skoler og linjer i distriktene.
290 Etablering av private skoler i fylket kan føre til at den offentlige skolen kan få vanskeligheter med å gi
291 et variert nok tilbud, fordi søkertallene synker når private aktører tar over deler av elevgrunnet.
292 SV vil arbeide mot en utvikling der private aktører bidrar til en svekking av det offentlige tilbudet.

293 Skolen har en viktig rolle i å gi ungdom erfaring med å delta i demokratiske prosesser og SV ønsker å
294 kjempe for å gi ungdom trygghet og innflytelse både i skolen og i samfunnet ellers. SV ønsker et nært
295 samarbeid med Elevorganisasjonen i fylket for at elevenes ønsker og krav blir ivaretatt. SV vil kjempe
296 for økte bevilgninger til elev- og lærlingeombudet, for å sikre at elever og lærlinger får god
297 oppfølging og muligheter til selv å ta initiativer for en best mulig opplæring.

298 Mobbing, rasisme og diskriminering er problemer som må tas på alvor i skolen. Vi ønsker et Agder
299 som er et romslig samfunn, der ulikheter i utseende, tro, kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne
300 eller kulturell bakgrunn ikke skal gi ulike muligheter til arbeid, utdanning og deltakelse i
301 samfunnslivet. Skolen reproducerer maktforskjeller mellom kjønn. SV vil ha med kjønnsperspektivet
302 og seksuell trakassering i kampen mot mobbing.

303 Et bredt studietilbud på videregående-, fagskole-, høyskole- og universitetsnivå i Agder er viktig for
304 fylkets egne ungdommer, men også for voksne som ønsker å videreutvikle kompetanse i eget fylke.
305 Fagskoleutdanning er et fylkeskommunalt ansvar. Både for den enkelte som ønsker en yrkesrettet
306 utdanning, og for næringslivet og offentlig sektor som trenger kompetent arbeidskraft, er det viktig å
307 videreutvikle denne delen av skoleverket. I tillegg fungerer arbeidslivet som en viktig læringsarena.
308 For å gi bedre levekår i Agder er det svært viktig å kunne videreføre voksnes læring, og gi utdanning
309 til folk der folk bor og arbeider.

310 **Agder SV vil:**

- 311 • styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket gjennom egne
- 312 miljøteam som sikrer tett oppfølging av elevene
- 313 • at det offentlige tar inn flere lærlinger og stiller krav til at næringslivet tar inn lærlinger, som
- 314 sikres et godt utdanningstilbud
- 315 • styrke ulike veier fram til fag- og svennebrev
- 316 • gi mulighet for flere og lengre praksisperioder i videregående skole
- 317 • utvikle entreprenørskapet i opplæringa, og knytte bånd til både grunnskolen og høyere
- 318 utdanning
- 319 • tilby alle en faglig god leksehjelp i videregående skole
- 320 • tilby elevene ved videregående skoler et enkelt frokostmåltid før skolen starter
- 321 • øke lærertettheten i videregående skole slik at hver elev kan følges opp bedre
- 322 • styrke et bredt tilbud av linjer spredt i hele fylket
- 323 • arbeide for at Agder får beholde og utvide landslinjetilbudene
- 324 • opprette en egen pott som skoleklasser kan søke på for å gjennomføre gratis klasseseturer
- 325 internt i Agder
- 326 • forhindre at karakterer hindrer elever i å gå på sin nærscole
- 327 • kurse lærere og sette i gang forsøk som kan styrke nynorsk både som hovedmål og sidemål
- 328 • stoppe videre privatisering av skolen
- 329 • styrke elev- og lærlingeombudets rolle og sikre økte bevilgninger
- 330 • styrke elevdemokratiet, og sørge for god skoloring av elevrådene gjennom nær kontakt med
- 331 elev- og lærlingeombudet og Elevorganisasjonen
- 332 • utvikle skolebibliotekene til å bli kunnskaps- og læringscenter
- 333 • styrke voksenopplæringa og sørge for at den skal være på offentlige hender
- 334 • styrke rådgivertjenesten, heve kompetansen og kjempe mot kjønnsstereotyper i rådgivinga
- 335 om yrkesvalg
- 336 • lage konkrete handlingsplaner mot rasisme, mobbing og diskriminering i alle skoler og kreve
- 337 konkret handling på hver enkelt skole
- 338 • sikre et bredt tilbud av studieprogram av høy kvalitet ved begge campuser på UiA

339 **Del 6: Samferdsel og kommunikasjon**

340 Vi vil legge til rette for en miljøvennlig utvikling for byer og tettsteder. En overordnet areal- og
341 transportplanlegging er avgjørende for å skape et mer miljøvennlig samfunn. Det er areal- og
342 transportpolitikken som avgjør om vi klarer å skape byer og tettsteder med gode og trygge bomiljøer,
343 og transportvalgene styrer mye av mulighetene for å redusere klimautslippene.

344 Buss- og jernbanetilbudet i fylket vårt er ikke godt nok. Hver krone som bevilges til busstilbudet må
345 gå direkte til et bedre busstilbud både i byene og i distriktene. Derfor ønsker SV å se på mulighetene
346 for å spare samfunnet for unødvendige anbudsutlysninger ved å utføre mest mulig kollektivtrafikk i
347 egen regi. SV prioriterer et godt kollektivtilbud slik at dette kan være et reelt alternativ til bruk av bil
348 både til person- og godstransport.

349 Et slikt samferdselsløft, nasjonalt og regionalt, er ikke bare viktig for miljøet, men også for
350 samfunnsøkonomi og trivsel. SV vil utfordre nasjonale myndigheter til å prøve ut gratistilbud med
351 buss både i og mellom byene og distriktskommunene. Dermed får vi ført noen av arbeidsreisene over
352 fra privatbil til kollektivtransport.

353 Klimaproblemet fordrer en kraftig omlegging av samferdselspolitikken. Når trafikken øker, øker også
354 utslippene. Lokal luftforurensning forkorter livet og gir alvorlige helseplager for mange i Norge.
355 Reduksjon av utslippene er nødvendig for at alle skal kunne få gode levekår. Samferdselen bidrar
356 med en betydelig andel av utslippene av skadelige klimagasser i Norge.

357 SV vil arbeide for en mer miljøvennlig samferdsel. Vi vil derfor styrke kollektivtrafikken både i
358 nærtrafikken i og mellom byene og for transport over lengre strekninger, for å redusere skadelige
359 utslipp. Dette krever en sterk satsing på kollektivtrafikk og langt bedre tilrettelegging for syklende og
360 gående. Gjennom en helhetlig by- og stedsutviklingspolitikk kan vi redusere transportbehovet og
361 legge til rette for økt andel av kollektivtransport, gjerne i kombinasjon med sykkel.

362 Agder SV vil styrke kollektivtilbudet på buss, tog og ferje i hele fylket. Vi vil derfor innføre et
363 kollektivkort som gjelder alle reiseformer. Dette skal koste maks 600 kroner for voksne og maks 300
364 kroner for barn. Vi vil satse på lokaltog og persontrafikk på sjøen. Målet er mindre biltrafikk, flere
365 miljøvennlige reiser, økt fremkommelighet og kortere reisetid.

366 Sikre kommunikasjoner er avgjørende for å bevare bosetting og næringsliv i fylket. Satsing på
367 høyhastighetstog og sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen som hovedforbindelse
368 mellom Oslo og Sørlandet vil få stor betydning for den videre utvikling både langs kysten og i
369 innlandet. Dette er også en forutsetning for å flytte mer av trailertrafikken fra vei over til bane, samt
370 å flytte persontrafikk fra fly til bane.

371 Skipstrafikken er den viktigste transportformen for utenrikshandelen på Agder. Godstrafikk med skip
372 har et uutnyttet potensial og en klar miljøgevinst sammenlignet med transport på vei og fly.
373 Beliggenheten vår gjør det naturlig med en økt satsning på godstrafikk til sjøs.

374 Gode og stabile posttjenester til lik pris i hele landet er en viktig del av infrastrukturen som sikrer
375 muligheten for næringsliv og bosetting i hele landet.

376 **Agder SV vil:**

- 377 • drive all offentlig finansiert busstrafikk med egne busser og ansatte
- 378 • sikre at veksten i persontrafikk skjer gjennom kollektiv, sykkel og gange

- 379 • ha kollektivkort som gjelder på buss, tog og ferje i hele Agder til maks 600 kroner i måneden,
380 og 300 kroner for barn
- 381 • unngå prisøkning i kollektivtransport og innføre økonomiske incentiver som sikrer rimelige
382 kollektivtransport tilbud
- 383 • bedre vedlikehold og styrke trafiksikkerhet på fylkesveiene
- 384 • arbeide for sikkerhetstiltak på fylkesveiene for å få ned antall viltpåkjørsler
- 385 • utvide jernbane og ferjetilbud
- 386 • arbeide for innskjerpede krav omkring støy fra fylkesveier med hensyn til nærmiljøet.
- 387 • arbeide for sammenkopling av Sørlandsbanen og Vestfoldsbanen med påfølgende
388 kystjernbane gjennom hele Agder. Fremtidens jernbanetilbud må være høyhastighetstog på
389 lange strekninger og regiontog mellom Agder-byene
- 390 • etablere effektive terminaler for omlasting av gods fra vei til bane
- 391 • etablere lokaltog på eksisterende toglinjer på strekningene Kristiansand-Nodeland-
392 Marnardal og Kristiansand-Vennesla, etter modell av Nelaug-Arendal, med et godt
393 pendertilbud og avganger på ettermiddag og helg
- 394 • sikre godt busstilbud i byene og styrke kollektivtilbud i distriktene
- 395 • ha forsøksordninger med gratis buss i byer og tettsteder og mellom disse, med mulighet for å
396 medbringe sykkel
- 397 • ha flere kvelds- og nattruter på bussruter mellom bykommunene og nabokommunene deres
- 398 • øke utbygging av gang- og sykkelveier og sykkelparkering på holdeplasser
- 399 • prioritere nødvendige ressurser til regulering, planlegging og grunnerverv for å sikre
400 sykkelveibyggingen
- 401 • fortsette arbeidet med å etablere parkeringsplasser ved bussknutepunkter
- 402 • arbeide for å sikre finansiering av økt kollektivtilbud og bygging av gang og sykkelvei
- 403 • etablere flere kollektivknutepunkter med gode og trygge sykkelparkeringsmuligheter og
404 mulighet for lading av el-sykkel
- 405 • innføre krav om sykkelparkering på arbeidsplasser, kjøpesentre og offentlige bygg
- 406 • ha krav til universell utforming i all kollektivtransport, slik at kollektivtransporten er
407 tilgjengelig for alle
- 408 • tilrettelegge for førerløse kollektivtransport i egne traseer
- 409 • øke skipstrafikkens konkurransevne med andre transportformer
- 410 • føre en arealpolitikk som også tar hensyn til miljøvennlige og kollektive transportmuligheter
- 411 • føre en restriktiv samferdselspolitikk hvor hensyn til miljø, natur og jordvern skal settes
412 øverst
- 413 • satse på infrastruktur for el-biler slik at el-bil er et reelt alternativ for de fleste, også utenfor
414 byene
- 415 • etablere egne p-plasser for elbiler som brukes til næringstransport

416 **Del 7: Kunst, kultur, idrett og friluftsliv**

417 Agder SV har som ambisjon om å være det ledende kulturpartiet i landsdelen. For oss handler kultur
418 om livskvalitet, noe å leve for, ikke bare noe å leve av. Agder preges av store levekårsutfordringer, vi
419 mener at et inkluderende kulturliv som er tilgjengelig for alle uansett etnisk-, sosial- og økonomisk
420 ståsted eller funksjonsnivå, vil bidra til utjevning av forskjellene i levekår. Mye tilsier at en aktiv og
421 ambisiøs kulturpolitikk ikke bare bidrar til trivsel, utjevning og livskvalitet, men også fører til
422 nyskaping og vekst på andre samfunnsområder. Agder SV legger et bredt kulturbegrep til grunn og vil
423 derfor rette fokus på tiltak innenfor en rekke områder, eksempelvis friluftsliv, idrett, musikk,
424 bibliotek, historieformidling og kunst i ulike former.

425 **Agder SV vil:**

- 426 • støtte opp om kulturhusene i fylket
- 427 • sikre gode driftsvilkår for kulturhusene i Agder
- 428 • at kulturbygg og kino skal driftes i kommunal regi
- 429 • forbedre støtteordningene for ulike kulturarrangementer, festivaler og idrettsarrangementer
- 430 • styrke musikklivet i Agder hvor man har fokus på både rekruttering og bredde
- 431 • forbedre støtteordningene for frivillige organisasjoner som driver kulturarbeid
- 432 • øke støtten til tverrkulturelle kulturtiltak
- 433 • styrke bibliotekene som kunnskapsbaser og møteplasser
- 434 • tilrettelegge for flerbruk av skolebygg, idrettshaller og kulturbygg
- 435 • at en rimelig del av publikasjonene fra fylkeskommunen er på nynorsk
- 436 • sikre kulturminner mot skader og vedlikeholde verneverdige bygninger
- 437 • øke kunnskap om kulturminner og tilrettelegging for aktiv bruk av dem
- 438 • øke støtte til lokale håndverkstradisjoner og folkekunst
- 439 • videreutvikle de lokale og regionale museene.
- 440 • bevare våre tur- og friluftsområder og sikre markagrensene
- 441 • prioritere breddeidretten, særlig for barn og unge

442 **Del 8: Landbruk**

443 Klimaendringene som vi allerede er vitne til fører med seg økt bekymring for verdens matproduksjon.
 444 Det er enda viktigere enn før å legge til rette for en variert og robust lokal matproduksjon, både av
 445 hensyn til vår egen befolkning og i solidaritet med folk i andre land. Norsk mat er dessuten blant
 446 verdens reneste og tryggeste, og med minimal bruk av sprøytemidler og antibiotika. Det er på denne
 447 bakgrunnen et viktig mål å styrke matproduksjonen i Norge og i Agder, med sikte på økt
 448 selvforsyning. Vårt jordbruk skal være helt øverst på verdenstoppen når det gjelder dyrevelferd,
 449 dyrehelse, smittevern, bærekraft og miljø. Det må legges til rette for omstilling av jordbruk og
 450 skogbruk som kan øke tåleevnen for tørke, flom og det værte klimaendringene fører med seg. Agder
 451 SV vil sikre regionale beredskapslagre av matkorn, såkorn og frø og legge til rette for dyrkingsformer
 452 som gjør matproduksjonen robust.

453 Landbruket er først og fremst viktig fordi det gir livsnødvendige produkter, samtidig som det også
 454 sikrer lokale arbeidsplasser og desentralisert bosetting. Landbruket står også for verdifull
 455 kunnskapsformidling og er en viktig tradisjonsbærer og kulturformidler. Landbruket er variert i
 456 struktur, størrelse på bruksenheter og produksjon, og det vil SV opprettholde. Det skal være mulig å
 457 livnære seg som heltidsbonde også i Agder. Årsinntekten til bøndene må opp, og det må bli slutt på
 458 den ensidige prioriteringen av stordrift. må støtte opp om aktiv drift også på små bruk i en skala som
 459 passer med naturgrunnlaget. Samtidig må forholdene legges til rette for de som ønsker å være
 460 deltidsbønder ved siden av annet arbeid, og det må legges bedre til rette for tilleggs- og
 461 nisjenæringer som gir mangfold i næringen og distriktpolitikken.

462 Bare 3% av Norges areal er dyrka jord, og vi har ikke råd til å miste noe av dette. Jordvern og
 463 kulturlandskapstiltak må derfor prioriteres høyt, og SV vil søke å bygge allianser for å hindre forslag
 464 om nedbygging av matjord. Det må også legges godt til rette for at fylkets utmarksressurser kan
 465 utnyttes enda bedre enn i dag.

466 **Agder SV vil:**

- 467 • legge til rette for et lønnsomt og bærekraftig landbruk som sikrer matproduksjon på egne
- 468 ressurser, biologisk mangfold og attraktivt kulturlandskap
- 469 • sikre Agder sin andel av nødvendig økning av matproduksjonen
- 470 • at innmarks- og utmarksressursene i fylket i større grad enn i dag nyttes til
- 471 landbruksproduksjon
- 472 • videreutvikle et variert landbruk, basert på lokale ressurser over hele fylket, med jordbruk,
- 473 skogbruk, beitebruk, og kulturlandskap
- 474 • gi jordvern mer vekt i all arealplanlegging
- 475 • forsterke fokus på rekruttering, likestilling og kompetanse, innovasjon og forskning i
- 476 landbruket
- 477 • sikre naturbruksutdanning i hele Agder, legge til rette for etterutdanning og sikre grunnlag
- 478 for høyere naturfaglig utdanning for ungdom i Agder
- 479 • vektlegge lokal, ren, sunn og bærekraftig mat sin betydning for folkehelse og prioritere slik
- 480 mat ved offentlige innkjøp
- 481 • dokumentere og verdsette skogbrukets bidrag til reduksjon i utslipp av klimagasser

- 482 • arbeide for omstilling av jordbruk og skogbruk som kan øke tåleevnen for tørke, flom og det
483 været klimaendringene fører med seg.
- 484 • prioritere et grøfteløft i Agder, for bedre drenering av matjorda noe som vil gi en mer
485 klimavennlig produksjon.

486 **Del 9: Fylkeskommunen som arbeidsgiver**

487

488 Erfaringer viser at gode offentlige tjenester sikres best hvis ansatte og deres tillitsvalgte deltar aktivt
489 med å forbedre tjenestene. Ansatte har nærhet til brukerne og har ofte gode idéer til hvordan
490 tilbudet for brukerne kan forbedres. På denne måten sikres også flest mulig gode og attraktive
491 arbeidsplasser. Vi må vise tillit til de ansatte ved å redusere rapporteringskrav og la de bruke mer tid
492 på det arbeidet som skal utføres.

493 Ved eventuelt kjøp av varer og tjenester må arbeidsforhold hos leverandør være et av kravene som
494 vektlegges høyt i anbudene.

495 **Agder SV vil:**

- 496 • at de ansatte, gjennom deres tillitsvalgte inviteres til forpliktende samarbeid om å forbedre
497 fylkeskommunale tjenester
- 498 • at tillitsvalgte deltar som rådgivere i komitéarbeid
- 499 • invitere tillitsvalgte til å delta på diskusjoner i SVs organer i aktuelle saker
- 500 • samarbeide med fagforeninger som vil samarbeide med SV
- 501 • ha gode og inkluderende fylkeskommunale arbeidsplasser der arbeidsgiver aktivt følger opp
- 502 • arbeide for IA-avtalens intensjon om å styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet, bl.a.
503 gjennom å aktivt legge til rette for at arbeidstakere som er delvis sykemeldt kan arbeide
504 innenfor ansvarlige og tilrettelagte rammer
- 505 • at fylkeskommunale arbeidsplasser skal være heltidsarbeidsplasser med mulighet for deltid
506 for de som trenger å få tilrettelagt for dette
- 507 • ha en forsøksordning med 6-timersdag i fylkeskommunale virksomheter på områder med
508 høyt sykefravær og tungt fysisk arbeid
- 509 • arbeide for gjennomføring av kompetanseplan for alle ansatte
- 510 • at kvinner skal lønnes like høyt som menn og ha samme muligheter til avansement
- 511 • at forvaltningsprinsipper legges til grunn for løsninger som vedtas. Herunder vil SV:
- 512 ▪ unngå OPS-løsninger (offentlig-privat samarbeid) og markedstenkingen i New Public
513 Management i forvaltningen
- 514 ▪ gå mot etablering av foretak og aksjeselskaper i fylkeskommunal regi
- 515 ▪ ta busskollektivtrafikken i Agder tilbake i offentlig regi for å bidra til å redusere omfanget
516 av unødig og uproduktivt byråkrati for å administrere anbudsprosesser og kvalitetssikre
517 at tjenester blir riktig gjennomført/levert

- 518 ▪ at det settes klare kvalitative mål for alle virksomheter og tjenesteleveranser i
- 519 fylkeskommunen, og ikke bare kvantitative/økonomiske

- 520 ▪ at det skal stilles etiske krav ved anskaffelser og at ideelle organisasjoner prioriteres som
- 521 leverandør framfor kommersielle leverandører når dette er mulig

- 522 ▪ at fylkeskommunen må sikre at ansatte hos entreprenører og underleverandører skal ha
- 523 lønns- og arbeidsvilkår tilsvarende tarifflønn i bransjen